

Dictatur permalà

El vul far en tocs la Svizra

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ Il titel manegia il «manader revoluziunar» da Libia. Co transcriver ses num per rumantsch: «Caddafì» u «Gaddafì»? L'arab standard n'enconuscha betg nossa silba «ga»; lezza vala sco tipica da l'egipzian, dialect pauc prezìa en il rest dal mund arab. Nossa silba «ca» perencunter datti, anzi, l'arab standard posseda qua ina varianza miaivla ed ina gutturala. Ma l'emprim consonant dal num en dumonda vegn pronunzià en ina guisa in pau differenta. Restain tuttina tar noss «ca», schebain ch'el na corrisponda precis a la pronunzia araba. *Muammar al Caddafì* (*1942) ha frequentà l'academia militara libica e lura in curs da perfecziunament al renumà «British Army Staff College». 1969 ha in putsch militar manà dal giuven colonel destituì il retg. 1977 ha il «manader revoluziunar» proclamà la «Schamihirja» populara araba libica e socialista; l'emprim pled mutta pli u main «republica revoluziunara». Per 2009 è president Caddafì latiers parsura da l'Uniu africana (UA, 53 stadiis commembers). La Libia (6 milliuns olmas) era il segund partenari da la Svizra en l'Africa, cun exports per passa 280 milliuns francs e cunzunt imports (petroli) da passa 3,3 milliardas; lez pajais african posseda var 70 milliardas francs en reserva d'iel. Ed uss il mender: Il dictatur, ils 10 da fanadur 2009 a Roma, ha profità da l'inscunter suprem dals G8 per numnar la Svizra ina «mafia», ina funtauna finanziaria dal terrorissem internaziunal, e recumandar da far en tocs noss pajais. La Germania, ha'l punctuà, duess survegnir ils Alemans, la Frantscha ils Romands e l'Italia ils italfons (la Rumantschia ha'l emblidà). Co èl vegnì ad aquella da smaladir en tala guisa in pajais democratic che defenda ils dretgs umans e sa sfadia per la pasch globala? Ins n'astga betg ceder senz'auter als dictaturs, ma igl è pli scort da dar adatg da lur pleuds, er ils pli surfatgs. Quai fa il magazin «L'Hebdo» (Losanna), deditgond sis paginas, en ses numer dals 23 da fanadur 2009, al conflict tranter Berna e Tripolis. La quintessenza san ins resumar en duas frasas: 1. Caddafì sa senta offendì da noss pajais. 2. Per far ina vendetga triumfala, vul el traier a niz il pli pussaivel noss isolaziun

Muammar al Caddafì.

KEYSTONE

internaziunala, la quala resulta da las disptitas areguard il secret bancari.

Il manader fa vendetga

Tge schabetg ha permalà il «manader revoluziunar», ussa schizunt parsura da l'UA? Ils 15 da fanadur 2008 ha la polizia genevrina mess per dus dis en arrest d'inquisiziun Hannibal al Caddafì, figl dal dictatur, e sia dunna Aline, lezza giada en speranza. In servitur marocan dal pèr aveva purtà plant perquai che ses patrun l'haja adina puspè pitgà ensem. Patrick Vallélian en «L'Hebdo» (p. 16): «Tenor nossas infurmaziuns saja il part d'Aline à mal suenter il return precipità en Libia; cun il pop giaja mal. Ils Svizzers sajan la culpa. En ina recepiun per diploms arabs a Tripolis ha Hannibal declarà dacurt: „Sche jau avess ina bomba atomica, faschessa tut il pussaivel per eliminar la Svizra da la carta geografica.“ Caddafì resguarda l'arrest dal figl e da la brit sco in'attatga persunala (...). Sia vendetga è vegnida dalunga e massivamain. L'emprim ha'l arrestà dus Svizzers a Tripolis (...) ed als ha mess en ina da sia mendas praschuns, ensem en cun tozzels immigrads africans illegals. Lur als ha'l laschads libers, ma i ston restar en Libia. El ha expulsà tutz Svizzers da la Libia, serrond tuttas societads svizras, annullond ils visums e tutz sgols da la Swiss a Tripolis. Sin quai ha'l serrà la spina dal petroli vers la Svizra e retratg passa 5,6 milliardas francs da nossas bancas (...). El vala sco il bandieral dal Sid [dal platen] en fatscha al Nord arrogant» (Vallé-

schins d'ir en Svizra.) Il schurnalist rapporta la presumiun d'in expert che collia lezza brama da vendetga cun in schabetg dals davos onns: «Caddafì possedess forsa l'arma nucleara senza il tradiment da *Marco, Urs e Friedrich Tinner*, trais inschigniers svizzers surpledads da la CIA. Tgi sa sch'el na vul profitar dal „schabetg Hannibal“ per dar petta pajada a noss pajais?» (p. 17).

Fundar ils Stadis unids da l'Africa

Vallélian punctuescha che la cuminanza internaziunala n'haja betg protestà cunter las calumnias dal dictatur areguard la Svizra: «Anzi, ins ha gist nominà sia figlia Aischa, ambassadura da buna veglia per il program da svilup da las Naziuns unidas – e quai gist amez la dispta cun la Svizra» (p. 18). Schefredactur *Alain Jeannet* commentescha en ses editorial: «Nua èn noss alliads d'antruras? Ins vegn a tegnair endament 2009 sco onn nair da la diplomazia swizra, onn da violaziuns da nossa suveranitat [en connex cun l'UBS en ils Stadis unids], onn d'isolaziun; questa possibilitescha a Caddafì da sa surdar a mintga sort d'exageraziun. Ils dus ostagis sventiraivels da Tripolis vegnan a patir anc ditg da quai, e cun els mintga vischina e vischin da noss pajais» (p. 3). Igl è in cletg per il «manader revoluziunar» ch'el sa, gist sco parsura da l'UA, umiliar la Svizra: «El spera da savair fundar ils Stadis unids da l'Africa (...). El vala sco il bandieral dal Sid [dal platen] en fatscha al Nord arrogant» (Vallé-

Cun la votaziun federala svizra da novembre davart l'iniziativa cunter l'erecziun da minarets vegn il dictatur segir a sa far da grond sco protectur da l'islam en cunter la crusch da nossa bandiera.

* Der Fischer Weltalmanach 2009. Frankfurt am Main (Fischer Taschenbuch Verlag, ISBN 978-3-596-72909-5) 2008, p. 308, chavazzin «Libyen».